

Uitslag onderzoek in november

Onbevangen kijken naar kunst die blootgeeft

“Er is iets mee....”, denk ik maar steeds. “Deze mensen lijken zich te ontvouwen. Ik lijk ze te kennen of herkennen. Er gebeurt iets. En eigenlijk weet ik niet wat. Ook vandaag nog niet. Ik kan mijn vinger er niet op leggen.”

Deze woorden sprak Belia van der Giessen, directeur van het voormalige Scheringa-museum voor Realisme, bij de opening van de tentoonstelling **Lichaam & Identiteit van Riet van de Lubbe in Pulchri Studio op 6 juli**. Zij wijst op de intimiteit van het kijken naar diens schilderijen, niet alleen omdat het om naakte lichamen gaat, maar zeker ook omdat we een beeld krijgen van de identiteit en relaties van personen die zich 'bloot geven' op een manier die in het dagelijks leven ongebruikelijk is. Als we ons tenminste open kunnen stellen voor deze kunst, die ook confronterend kan zijn vanwege de acceptatie die zij vraagt van het niet perfecte, niet 'ge-photoshopte' lichaam. Bovendien kan preutsheid ons in eerste instantie in de weg staan om onbevangen naar dit werk te kijken.

Het lichaam in de kunst

Openheid, onbevangenheid, aandachtig kijken: dat werd geoefend in vier workshops die van 9 t/m 12 juli in Pulchri Studio gehouden werden. Op deze dagen werd intensief gewerkt met verschillende groepen: ouderen, studenten, een kleine groep (hoogbegaafde) scholieren, een qua leeftijd gemengde groep. De workshops begonnen met een lezing van de kunsthistoricus Benno Hillebrand, die de deelnemers aan de hand van veel beeldmateriaal meenam op een excursie door met name de 19e- en 20e-eeuwse westerse kunst. Aan de hand van verschillende thema's besprak hij hoe het lichaam in die kunst naar

Verder op pag. 4

EDITORIAL

Waar gaat het heen...?

Het zakelijk social medium 'LinkedIn' kent 'groepen' die zijn loesgesneden op het profiel van de deelnemer. Voor de kunstsector bestaan zo de 'art professionals' en het 'art collecting network'. Daarin wordt wat afge-discussieerd over wat kunst is, hoe je als beeldend kunstenaar moet presenteren, de rol van de galeries (kun je ook zelf mee beginnen), waaraan kun je echte kunstenaars herkennen (is iedereen die een potlood kan vasthouden meteen een 'artist'?), wat kunst waard is, of kunstkoop een investering van belang kan zijn (met onder meer de doodoener: 'het ligt eraan wat je koopt'), hoe kunstenaars over elkaars werk oordelen, dien je een academie te hebben doorlopen om je kunstenaar te mogen noemen, kun je kunst via internet verkopen en hoe beïnvloedt dat de rol van galeries e.d., 'kunst zonder ego' (wereldwijde samenwerking om kunst in al zijn verschijningsvormen te promoten), aankondigingen van expositie, kunstenaars die elkaar hun werk aanbieden, oproep tot suggesties voor 'goede jazz' en klassieke muziek die als achtergrond kan dienen bij studeren en huiswerk-maken!, assistentie bij het schrijven over kunst, hoe als kunstenaar de weg te vinden in de wildernis van de markt en... en ...

Pulchri Studio zou - met haar wiken en wegen in de nijpende financiële situatie en haar zoeken naar een nieuwe weg op een keerpunt in haar bestaan - naadloos in al die discussies passen. Waar gaat het heen met onze galeriefunctie, hoe bevorderen we de verkoop van het werk van de leden, hoe betrekken we de kunstliefdevende meer bij de vereniging, laten we het vijf keer per jaar verschijnende Pulchrimagazine - etalagekanaal van de kunstenaars - uit kostenoverwegingen vallen en vervangen door een halfjaarlijkse krant en/of digitale informatie?

Een antwoord op die vragen zal (onder meer) aan de hand van de in het julinummer van Pulchri weergegeven discussies en de thans gepubliceerde beknopte uitslag van de lezers-enquête hopelijk komen bij de presentatie van het definitieve beleidsplan op de algemene ledenvergadering van 9 november.

JOS POELS

voren komt. Opvallend is de overgang van het naakt als een historische of mythologische 'rol' in kunstwerken, naar de presentatie van blole, herkenbare personen (vrouwen) in de moderne kunst. Thema's als gender, etniciteit, seksualiteit spelen een belangrijke rol. Bij verschillende van de thema's die Hillebrand besprak, verwees hij naar het werk van Riet van der Lubbe, en wees hij op de veelge-laadheid daarvan.

Visual Thinking Strategies

Met die veelge-laadheid gingen de deelnemers vervolgens aan de slag. Met behulp van een aan 'Visual Thinking Strategies' ontleende methode werd het gesprek aangegaan met de schilderijen en met elkaar. De methode vraagt in feite alleen om goed te kijken naar kunst en onder woorden te brengen wat je ziet. De kern van de methode bestaat uit een aantal simpele vragen. Om het gesprek te openen wordt de vraag gesteld 'Wat zie je, wat gebeurt er in dit schilderij?' Ieder antwoord op deze vraag wordt geparafraseerd, zodat zeker is dat iedereen alles meekrijgt en dat de reactie goed begrepen wordt. Wanneer iemand met een interpretatie komt, is de volgende vraag 'Waarom zie je dat?' Hierdoor blijft de focus liggen op het gezamenlijk waargenomen schilderij. Vervolgens worden de deelnemers met de vraag 'Wat kunnen we nog meer vinden?' gestimuleerd om het schilderij verder te exploreren.

Betekenislagen

Per workshop werden drie of vier schilderijen op deze manier bekeken en besproken. De methode stimuleert dat er een gezamenlijk gesprek ontstaat, waarbij de deelnemers

elkaar helpen nieuwe (betekenis)lagen te ontdekken in het schilderij. Vanuit de naar voren gebrachte vragen en ideeën kon Riet van der Lubbe vervolgens een korte toelichting geven bij haar werk. In datgene wat de deelnemers naar voren brachten, kwamen verschillende perspectieven van waaruit gekeken werd aan de orde, bijvoorbeeld schildertechnisch (kleur-gebruik, lichtweergave, compositie), beschrijvend/categoriserend (weergave van wat er te zien valt en hoe het schilderij 'in elkaar zit'), symbolisch/metaforisch (een houding die staat voor kwetsbaarheid, een gebaar dat staat voor tederheid, een gevoel dat wordt opgeroepen en dat in beeldspraak wordt uitgedrukt). Voor de interpretatie van de schilderijen werden verschillende kaders gehanteerd, bijvoorbeeld sociaal-economisch waar aan de handen werd afgelezen wat de sociale achtergrond of het beroep van de afgebeelde persoon zou zijn. Ook etnische categorieën werden gehanteerd wanneer verschillen in huidskleur op het schilderij daartoe aanleiding gaven. Esthetische categorieën werden gehanteerd voor het bijvoorbeeld ging om de schoonheid van een lichaam dat niet aan het gangbare schoonheidsideaal voldoet. En ethische categorieën kwamen naar voren onder andere bij de vraag of het voyeuristisch is om zo naar mensen in hun kwetsbaarheid te kijken. Daarnaast riepen de schilderijen veel gevoelens op, zeker bij een langduriger kijken: gevoelsassociaties met een (overleden) ouder, verdriet, ontroering. Een schilderij dat eerst als 'onaandoenlijk' ervaren werd, kon bij nadere beschouwing een 'warme' uitstraling krijgen.

Onderzoek

Het beeld- en gespreksmateriaal dat gedurende de workshops is vastgelegd, wordt nader geanalyseerd aan de Universiteit voor Humanistiek, waar Hans Alma, hoogleraar cultuurpsychologie, onderzoek doet naar de rol van verbeelding en kunst in persoonlijke en maatschappelijke veranderingsprocessen. Helpt kunst ons om anders naar onszelf en onze omgeving te kijken en daarmee onze horizon te verbreden? Dit is zeker wat Riet van der Lubbe met haar werk beoogt. Het onderzoek naar de workshops heeft als doel zicht te krijgen op wat haar kunst in beweging zet bij aandachtige waarnemers.

De uitkomsten van het onderzoek komen in november beschikbaar via de website www.uvh.nl

Tijdens de lunchpauze volgden groeps-gesprekken over wat de schilderijen en de gehanteerde methode om daarnaar te kijken, hadden opgeroepen. Daarin werd bevestigd dat het gezamenlijk kijken naar schilderijen en met elkaar delen van wat er wordt waargenomen, verrijkt is zowel qua aandacht voor details als voor een veelzijdiger interpretatie. Precies datgene waarvoor Belia van der Giessen en Benno Hillebrand in hun lezingen hadden opgeroepen, werd door de gezamenlijke inspanning van de deelnemers bereikt.

HANS ALMA